

4. *Крачило Н.П.* География туризма. – К.: Высшая школа, 1987. – 208с.
5. Одеський регіон: природа, населення, господарство. Навч. посібник/ *О.Г.Топчієв та ін.* – Одеса: Астропринт, 2003. – 184с.
6. Звіт про науково-технічну роботу: виявлення земель на чорноморському узбережжі Одеської області, що мають природні лікувальні властивості, з визначенням їх меж. – Одеса: Укр. НДІ медичної реабілітації та курортології, 2004. – 66 с.
7. *Ветрова Н.М.* Экологическая безопасность рекреационного региона: Монография. – Симферополь: РИОНАПКС, 2006. – 297с
8. *Данильчук В. Ф., Алейникова Г. М., Бовсуновская А. Я.* Методология оценки рекреационной территории. Монография, Донецк: ДИТБ, 2003. – 352с.
9. Наказ МОЗ від серпня 2003 р. № 752/8073 «Про затвердження Порядку здійснення медико-біологічної оцінки якості та цінності природних лікувальних ресурсів, визначення методів їх використання».
10. *Мацола В.І.* Рекреаційно-туристичний комплекс України. – Львів, 1997. – 189с.
11. *Яковенко И.М.* Рекреационное природопользование: методология и методика исследований. – Симферополь: Таврия, 2003. – 335с.
12. *Стафійчук В.І.* Рекреалогія. – К.: Альтпрес, 2006. – 263с.

Резюме:

Галина Пилипенко, Виктория Горун. ЛАНДШАФТНО-ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ РЕКРЕАЦИОННОЕ РАЙОНИРОВАНИЕ НА ПРИМЕРЕ ТЕРРИТОРИИ ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

Разработаны критерии и показатели, дана балльная оценка и проведено комплексное ландшафтно-экологическое рекреационное районирование для административных районов на примере южной части территории Одесской области.

Ключевые слова: рекреационное районирование, ландшафт, экология, рекреационные ресурсы, рекреационные критерии и показатели, оценочные баллы, универсальный комплексный балл, ландшафтно-экологические рекреационные районы, административный район.

Summary.

Galyna Pylypenko, Vyktoriya Gorun. LANDSCAPE-ECOLOGICAL RECREATIONAL DIVISION INTO DISTRICTS ON AN EXAMPLE OF TERRITORY OF THE ODESSA REGION.

Criteria and indicators are developed, the grade estimation is given and complex landscape-ecological recreational division into districts for administrative regions, on an example of a southern part of territory of the Odessa area is spent.

Keywords: recreational division into districts, landscape, ecology, recreation resources, recreational criteria and indicators, estimated grades, a universal complex grade, landscape-ecological recreational areas, administrative region.

Надійшла 21.03.2010 р.

УДК 338.483+338.483.1+338.486.1

Вячеслав ЯВКІН, Лариса САВРАНЧУК, Василь ЯСЕНЧУК

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВОДНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Особливості формування мережі об'єктів водної рекреації мають прямі ознаки домінування двох провідних чинників: міста – джерела споживачів рекреаційних територій та рекреаційних послуг; наявності особливо атрактивної водойми з привабливими умовами таласотерапії та високим рівнем комфортності клімату. Місто створює потужний потік рекреантів одно- чи кількаденного терміну в усьому просторі приміської зони. Дністровське водосховище є об'єктом рекреації, - зберігає аналогічний рівень рекреаційного навантаження за рахунок збільшення терміну індивідуальних чи групових рекреаційно-туристичних поїздок в середньому до 7-10 днів. Суттєво погіршується екологічний стан об'єктів рекреації. Важливим супутником рекреаційного споживання водних ресурсів є комфортність погоди відповідного сезону.

Ключові слова: водні ресурси, річки, ставки, водосховище, рекреація, місто, екологічні проблеми, комфортність погод, таласотерапія.

Актуальність теми. Науково-методичне обґрунтування раціонального водокористання - один з важливих аспектів проблеми задоволення зростаючого попиту населення на рекреаційні ресурси і послуги. Підвищення ефективності рекреаційного використання водних об'єктів потребує досліджень широкого кола взаємопов'язаних питань - економічних, технічних, екологічних, організаційних і проведення практичних заходів на основі наукових рекомендацій.

В науковому плані першочерговими є кілька наступних завдань. Перш за все необхідно розробити генеральну схему рекреаційного використання водних об'єктів на перспективу. При

розробці цієї схеми необхідно визначити фонд рекреаційних водойм, охарактеризувати принципові особливості рекреаційного водокористування для морів, озер, річкових систем, водосховищ, а також науково обґрунтувати потребу у створенні спеціальних рекреаційних водойм у районах міських агломерацій. По окремих крупних водних об'єктах, які є особливо цінними в міжнародному чи регіональному масштабах, повинні бути розроблені свої регіональні схеми рекреаційного освоєння.

Другим актуальним завданням є розробка наукових основ оптимізації рекреаційного водокористування з метою максимального обмеження негативного впливу водних рекреацій на оточуюче середовище, наукового обґрунтування рекреаційних навантажень на різні типи акваторіально-територіальних комплексів.

І, нарешті, ціла низка взаємопов'язаних завдань вимагає свого науково обґрунтованого рішення при розробці системи практичних заходів, спрямованих на регулювання розвитку рекреаційного водокористування, забезпечення оптимальних умов для масового відпочинку населення біля води. Сюди входять питання поточного і перспективного розвитку мережі рекреаційних закладів різного типу, об'єктів інфраструктури відпочинку, визначення режимів використання рекреаційних зон, регулювання потоків рекреантів і багато іншого. Особливого значення при цьому набуває правильна оцінка місцевих конкретних умов і реальних можливостей регіонального розвитку водних рекреацій [5].

Попередні напрацювання. Проблеми оцінки рекреаційних ресурсів досліджено роботами О.О. Бейдика, Ю.А.Веденіна, О.О. Любіцевої, В.І. Мацоли, В.С. Преображенського та ін. Регіональні особливості поширення ресурсного потенціалу рекреації та туризму опрацьовано в роботах В.К. Євдокименка, О.М. Ігнатенка, В.С. Кравціва, М.П. Крачила, В.П. Руденка та ін.

Виклад основного матеріалу. Різноманітність та багатство природних умов в межах невеликої за площею Чернівецької області створює чудові передумови для їх рекреаційно-оздоровчого, туристсько-спортивного та краєзнавчо-виховного використання. До основних рекреаційно-оздоровчих водних ресурсів належать поверхневі і мінеральні води.

Головні річки області (Дністер, Прут, Сірет, Черемош) та велика кількість малих річок і водотоків з глибокими долинами, звивистими руслами, швидкою течією та наявністю бистрин і перекатів є особливою своєрідністю водних потоків і зумовлює широкі можливості для їх рекреаційного освоєння, водного туризму, організації спортивних змагань тощо. Ці водні артерії в період максимального рівня води придатні для занять водним спортивним туризмом першої-третьої категорії складності. Інші річки Буковини (крім гірських з швидкою течією) підходять для купання і відпочинку біля водойм. Особливо сприятливі умови для цього влістиві для центральної та східної частини області, де клімат і водні ресурси гармонійно поєднуються.

До поверхневих вод, сприятливих для розвитку рекреації, крім річок, відносяться ще й води, акумульовані в озерах, ставках, водосховищах. Проте, озера не характерний елемент для області. Переважають ставки і водосховища невеликих розмірів. По території області їх розміщення нерівномірне. Найбільша кількість в районі лісостепової зони, найменша – в горах. Окремим потужним воднорекреаційним ресурсом є Дністровське водосховище.

Особливо інтенсивним навантаженням на берегові ділянки та й, власне, на самі акваторії, характеризуються водойми міста та приміських рекреаційних смуг. В таблиці 1 наведено кількість рекреантів на озерах східної та південної частини міста; на узбережжі річки Прут.

Таблиця 1

Кількість відпочиваючих осіб в день на озерах та р. Прут в межах м. Чернівці (нормовано за теплий сезон)

Озера		Погода	
		Сонячна	Похмура
Озер	Річки		
	Вихідні / робочі	100 / 70	40 / 20
	Вихідні / робочі	80 / 50	40 / 20
Річки	Вихідні / робочі	20 / 10	
	Вихідні / робочі	400 / 300	200 / 100
	Вихідні / робочі	150 / 50	100 / 50
	Вихідні / робочі	50 / 20	10 / 0

Крім порушення біоценозів, власне захащення водоохоронної зони відбувається інтенсивне забруднення водних ресурсів. Ця проблема ускладнюється ще й тим, що близько 50% водоспоживачів не мають зареєстрованого дозволу на водовикористання. Не враховуються також скиди сільськогосподарських стічних вод і дощових каналізацій.

Показники якості води водоймищ по бактеріологічному забрудненню в області залишаються вищими, ніж середній показник по Україні за рахунок того, що знезараження стічної води не проводиться (м.Чернівці, райцентрів Вижниця, Глибока, Новоселиця, Сокиряни, Сторожинець). Високий відсоток забруднення річок вірусами (від 23 до 55), що епідеміологічно небезпечно.

Виділено кілька чинників, що характеризують сумарне забруднення водойм, які використовуються в рекреаційно-туристичній практиці, зокрема:

- 1) вміст і кількість стічних вод (промислові, сільськогосподарські, комунальних об'єктів, змиви з міста тощо);
- 2) природні чинники (водність річок та її коливання, як просторове, так і часове, закарстованість водозбору, кількість опадів);
- 3) запаси верховодки та підземних вод, що є джерелами стоку під час межені;
- 4) розміри меженого періоду, коли здатність води до самоочищення різко знижується.

Споживча продуктивність водно-рекреаційних ресурсів безпосередньо пов'язана з комфортністю відповідної погоди. Всі погод даної території утворюють певний комплекс, який і визначає кліматичні рекреаційні ресурси. Для їх оцінки в межах конкретної території необхідно розрахувати низку кліматичних показників. Найбільше поширення на практиці дістали комплексні показники, які відбивають тепловий стан людини, оскільки клімат і погода впливають, перш за все, на термічний режим організму і його функціональна діяльність суттєво залежить від умов теплообміну з навколишнім середовищем [1, 3].

Тепловий стан людини визначається його фізіологічними показниками, фізичним навантаженням, теплозахисними властивостями одягу, а, найбільше, комплексом метеорологічних чинників, основними з яких є температура і вологість повітря, швидкість вітру і сонячна радіація. Їхня інтегральна дія не дорівнює простій сумі дії зазначених складових. Багатовіковий досвід і спостереження підтверджують, що найбільш значимі для організму людини термічні умови навколишнього середовища [1].

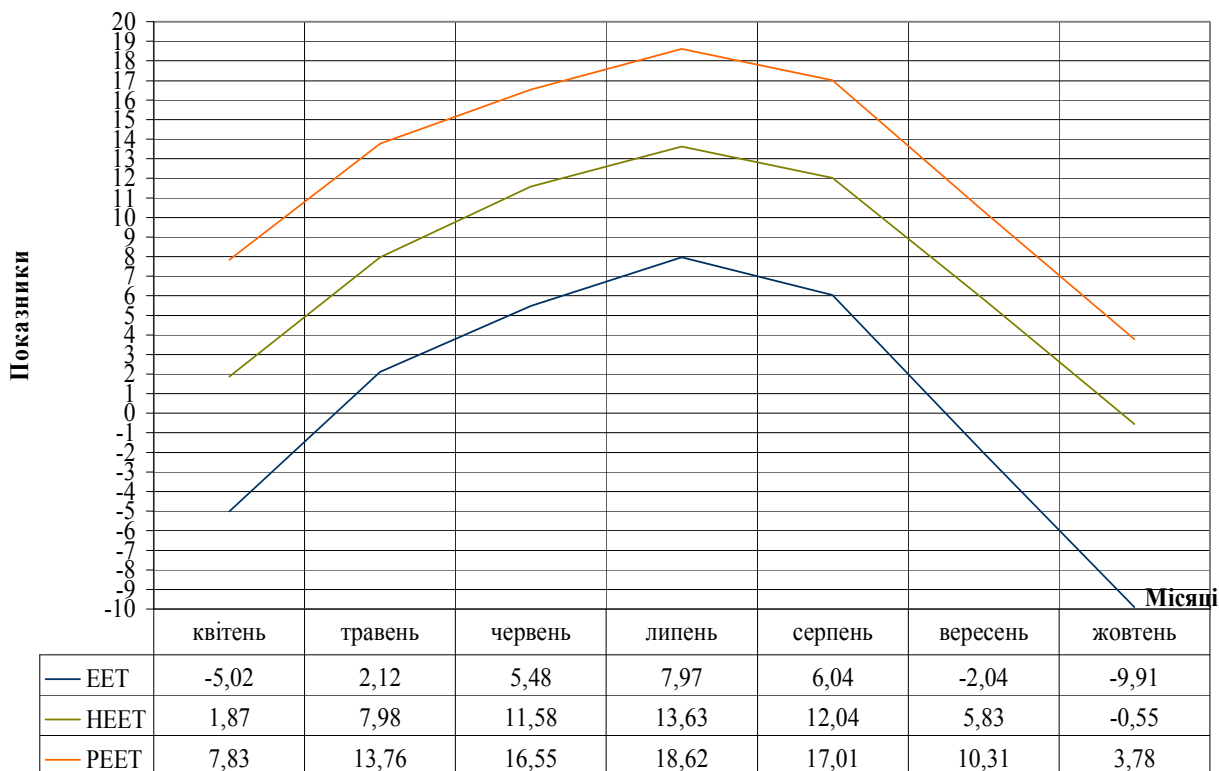

Рис. 1. Розподіл показників еквівалентно-ефективних температур району Дністровського водосховища по місяцях

Методологія дослідження кліматичної комфортності, в тому числі водних рекреацій, побудована на біофізичних та геофізичних процесах, що відбуваються у взаємодії людини та оточуючого повітря чи, в певний момент, оточуючої його води. В межах цієї методології сформовані методи, в основу яких закладені рівняння балансу тепла, що в той же час обмежені тепловими

відчуттями людини. В межах методології рекреаційної оцінки території району Дністровського водосховища: використано три підходи: розрахункових еквівалентно-ефективних температур, метод теплового балансу організму людини та клімато-фізіологічний метод визначення рекреаційного типу погоди.

Метод комплексних оцінок розрахункових ефективних температур (еквівалентно-ефективна температура ЕЕТ, нормальна еквівалентно-ефективна температура НЕЕТ, радіаційно-еквівалентно-ефективна температура РЕЕТ) розроблений Б.А.Айзенштатом [12]. Цей метод використовується для характеристики кліматичних умов будь-якої сфери діяльності і життя людини із застосуванням об'єктивних фізіологічних показників його теплового стану. Вплив погоди на людину цим методом через тепловідчуття визначається за сполученням температури, вологості повітря та швидкості вітру.

Повторюваність ЕЕТ по градаціях, по своїй суті, являє собою повторюваність повітряних ванн (умов аеротерапії) за повітряно-тепловими умовами. У зоні комфорту зовнішні умови не вимагають підвищених вимог до термоадаптаційних механізмів, що створює можливість для широкого проведення повітряних ванн. За тривалістю періоду, протягом якого спостерігається кліматична зона комфорту, можна набути уявлення про кліматолікувальні ресурси місцевості [12].

Розраховані значення ЕЕТ використовують при проведенні кліматотерапевтичних процедур. Доведено, що термоадаптаційні можливості хворих людей порівняно із здоровими знижені, комфортні умови тепловідчуття у них зсунуті у бік більш високих значень ЕЕТ. РЕЕТ можна використовувати для оцінки метеорологічних умов геліотерапії. Величина РЕЕТ характеризує і оптимальні дозировки сонячної енергії [12].

Досліджені ефективні температури району Дністровського водосховища показують можливість проведення кліматотерапевтичних процедур, аеро- та геліотерапії, як для здорових людей, так і для хворих з певними формами захворювань.

Наступним методом оцінки теплового стану людини, що перебуває під впливом комплексу метеорологічних факторів є метод теплового балансу організму. Цей метод дозволяє кількісно оцінювати сумарні втрати тепла організмом або ж надходження тепла до організму, що виражені у відповідних теплових або енергетичних одиницях [4, 10].

Розрахунок складового теплового балансу тіла людини виконаний на основі методики Б. А. Айзенштата [10], де за критерій теплового навантаження взята величина FLE, рівна сумарному надходженню тепла до організму за рахунок впливу зовнішніх факторів і теплопродукції. Отже, FLE є кількісною характеристикою теплового навантаження на організм людини.

Для району Дністровського водосховища характерні умови теплового комфорту, тому показник втрати тепла, особливо в літні місяці, буде наближеним до додатнього або буде додатнім, що є найсприятливішими для розвитку рекреаційної діяльності.

Клімато-фізіологічний метод заснований на класифікації теплових станів людини за ступенем функціональної напруги фізіологічних систем, що беруть участь у терморегуляції [10].

Як показали дослідження Н.К.Вітте, найбільш правильне уявлення про тепловий стан організму людини дає середня температура шкіри. Вона визначається за сумою температур, виміряних в різних частинах шкірного покриву з урахуванням поверхні окремих частин тіла, віднесених до всієї поверхні тіла. Це дає можливість за середньою температурою шкіри об'єктивно оцінювати тепловий стан людини.

За основу клімато-фізіологічного методу визначення рекреаційного типу погоди взята методика оцінки впливу на людину кліматичних умов І.С.Кандрора, Д.М.Дюміної, Е.М.Ратнера, яка базується на урахуванні частоти повторюваності вивчених типів погоди, викликаючи той чи інший тепловий стан організму людини і обумовлюючих визначений ступінь напруги його терморегуляторних механізмів [3].

Виходячи з терморегуляторного навантаження та тепловідчуттів людини, залежно від середньої зваженої температури шкіри І.С.Кандрором, Д.М.Дюміной, Е.М.Ратнером (1974) був зроблений поділ погод, що зустрічаються, на 9 типів. З них для теплового періоду року характерні 5 типів: комфортна, жарка субкомфортна, прохолодна субкомфортна, жарка дискомфортна та холодна дискомфортна погода [3].

Кожен тип погоди за цим методом викликає той чи інший тепловий стан організму людини, який визначає сприятливість чи несприятливість типу погоди для літнього відпочинку, рекреації та туризму.

Сприятливими типами погод для рекреації вважаються комфортна, жарка та прохолодна

субкомфортна. А несприятливими – дискомфортні.

Називаючи комфортний, субкомфортний, сприятливий чи несприятливий періоди, маються на увазі не безперервно наступні один за одним дні, а число днів у році з такими рекреаційними типами погоди [12].

Визначення рекреаційного типу погоди здійснюється на основі щоденних даних за терміни 9.00, 12.00, 15.00 та 18.00 годин.

На основі клімато-фізіологічного методу для узбережжя Дністровського водосховища були розраховані комплексні показники (у відсотках та днях) сприятливої і несприятливої погод для літнього відпочинку, рекреації та туризму (станом на 9.00, 12.00, 15.00 та 18.00 години) [12].

Тривалість періодів з різним ступінем сприятливості для рекреації району Дністровського водосховища показана в табл.2.

Таблиця 2

Середній розподіл сприятливої і несприятливої погод для літнього відпочинку і туризму в районі Дністровського водосховища (станція Новодністровськ) за 2000, 2002, 2003 рр. разом з розрахунками авторів) [8, 12]

Рекреаційні типи погоди	Місяці												Рік
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
9.00													
сприятливі	0	0	1	6	26	23	18	21	9	3	0	0	107
несприятливі	31	28	30	24	5	7	13	10	21	28	30	31	258
12.00													
сприятливі	0	0	2	14	28	27	25	27	19	10	1	0	153
несприятливі	31	28	29	16	3	3	6	4	11	21	29	31	212
15.00													
сприятливі	0	2	5	15	28	25	24	25	21	14	5	0	164
несприятливі	31	26	26	15	3	5	7	6	9	17	25	31	201
18.00													
сприятливі	0	1	6	17	28	24	22	25	22	12	2	0	159
несприятливі	31	27	25	13	3	6	9	6	8	19	28	31	206

Найменші значення відносяться до початку та кінця років. Починаючи з лютого, кількість сприятливих днів зростає. У найбільш жаркому місяці (липні) комфортність за прийнятими показниками дещо погіршується за рахунок підвищеної температури повітря.

Розподіл дискомфорту, прохолодного і жаркого субкомфорту та комфорту та в основні строки спостережень (9.00, 12.00, 15.00, 18.00) за травень-вересень зображений на графіку на рис.2.

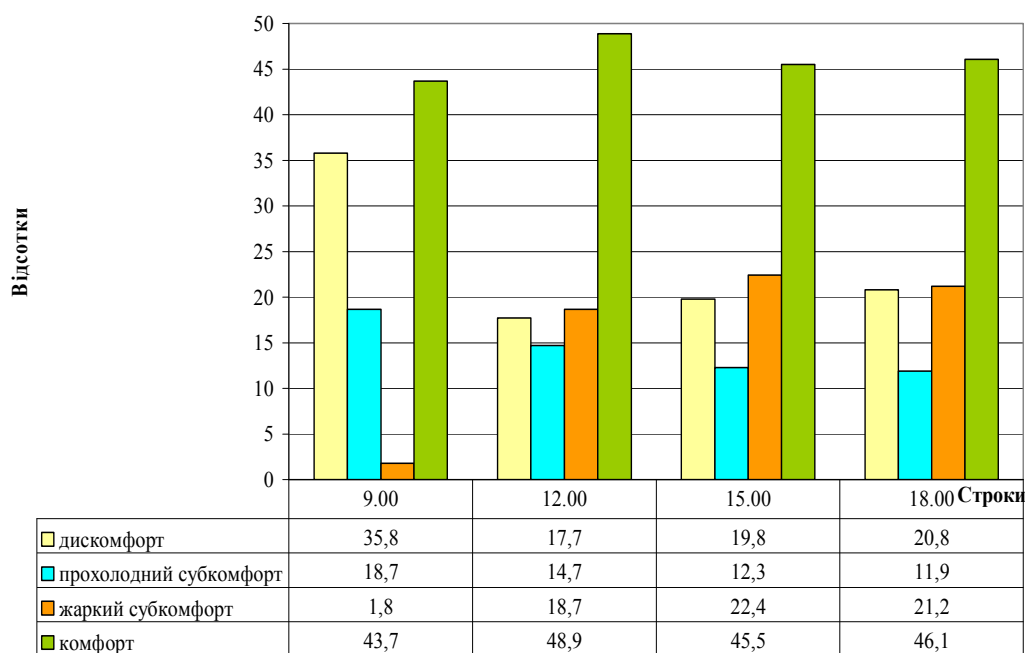

Рис. 2. Розподіл дискомфорту, прохолодного субкомфорту, жаркого субкомфорту та комфорту в основні строки спостережень

Як видно з графіку, найбільше відсоткове значення повторюваності комфорт спостерігається о 12.00 годин, мінімальне – о 9.00. Протилежна картина спостерігається для дискомфорту. Щодо жаркого дискомфорту, то максимальне його значення відзначається о 15.00, мінімальне – о 9.00. Для прохолодного субкомфарту – максимальне значення о 9.00, мінімальне – о 18.00.

При вивченні умов для літньої рекреації узбережжя Дністровського водосховища видно, що території притаманна підвищена кліматична комфортність.

Сприятливі погоди мають місце з березня по жовтень. Найбільша кількість днів з такою погодою спостерігається з травня по серпень, а найменша кількість дискомфортних днів мала місце у травні і серпні. На протязі цього періоду переважали комфортні і жаркі субкомфортні типи погоди.

Несприятливі для літньої рекреації зимові місяці і перший місяць весни (березень), на протязі яких спостерігались дискомфортні погоди. В середньому сприятливий період складає 146 днів, що становить 40% від загальної кількості днів у році.

Найсприятливіші умови для відпочинку складаються у серпні, оскільки в цей період можливо купатися в річці Дністер, температура води в якій піднімається вище 2 5 °С, тобто рекреаційна діяльність в ці дні можлива без якихось обмежень.

Особливості формування мережі об'єктів водної рекреації Чернівецької області мають прямі ознаки домінування двох провідних ареалів: міста – джерела споживачів рекреаційних територій та рекреаційних послуг; Дністровського водосховища - особливо атрактивної водоюми з привабливими умовами таласотерапії та високим рівнем рекреаційної комфортності клімату. Місто створює потужний потік рекреантів одно- чи кількаденного терміну в усьому просторі приміської зони. Дністровське водосховище є об'єктом рекреації, - зберігає аналогічний рівень рекреаційного навантаження за рахунок збільшення терміну індивідуальних чи групових рекреаційно-туристичних поїздок в середньому до 7-10 днів. Важливим супутником рекреаційного споживання водних ресурсів є комфортність погоди відповідного сезону.

Література:

1. *Бокша В.Г., Бозуцький Б.В.* Медицинская климатология и климатотерапия. – К.: «Здоров'я», 1980. – 260 с.
2. *Вишневецький В.І., Косовець О.О.* Гідрологічні характеристики річок України. – К.: Ніка-Центр. – 2003. – 324 с.
3. *Данилова Н.Н.* Климат и отдых в нашей стране. – М.: «Мысль», 1980. – 156 с.
4. *Михайленко Н.М.* Біокліматичний аналіз фізико-географічних областей Українських Карпат: Автореф. дис...канд. географічних наук.11.00.01. – К., 1994р.-25 с.
5. *Непша О.В.* Місце водосховищ в організації короткочасної рекреаційної діяльності // Проблеми раціонального використання, охорони і відтворення природно-ресурсного потенціалу України: Тези доп. 2-ї всеукраїнської науково-методичної конференції. (м. Чернівці, 24-26 квітня 2000 р.). – Чернівці: Рута, 2000 р. – с.136-137.
6. *Павленко А.В., Катеруша Г.П.* Оцінка клімату Одеси в медичних цілях на основі використання системи ефективних температур // Екологічні проблеми регіонів України. Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції студентів, магістрів і аспірантів. - Одеса: Екологія, 2005р. – с. 122-123.
7. Проблеми географії та менеджменту туризму / *Явкін В.Г., Руденко В.П., Король О.Д. та ін.* – Чернівці: Рута, 2006. – 260 с.
8. *Романчук М.Є., Гуляєва О.О.* Клімато-фізіологічний підхід для визначення рекреаційного типу погоди // Вісник Одеського державного екологічного університету. – 2006. - №3, с. 105 – 114.
9. Статистичні матеріали озерної метеостанції Новодністровськ. – Новодністровськ, 1997-2005 рр., рукопис.
10. Тепловой и водный режим Украинских Карпат. – Ленинград: Гидрометеоздат, 1985. – 365 с.
11. *Токмаков А.И., Токмаков Ю.А.* Климатические условия района строительства Днестровской ГЭС // Воздействие гидротехнического строительства на природу и хозяйство Среднего Приднестровья. – Ленинград, 1981 г. – с.41-47.
12. *Явкін В., Івашова Н.* Ресурсні передумови поєднання рекреаційної та туристсько-екскурсійної діяльності в районі Дністровського водосховища // Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України та Польщі): монографія / *В.Г.Явкін, В.П.Руденко, В.М. Андрейчук, О.Д. Король та ін.* – Чернівці: Рута, 2010.- С. 130-141.

Резюме:

Явкін В., Савранчук Л., Ясенчук В. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВОДНО-РЕКРЕАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ ЧЕРНОВИЦКОЙ ОБЛАСТИ.

Особенности формирования сети объектов водной рекреации имеют прямые признаки доминирования двух основных факторов: города – источника потребителей рекреационных территорий и рекреационных услуг; особенно атрактивного водоема с привлекательными условиями таласотерапии и высоким уровнем комфортности климата. Город создает мощный поток рекреантов одно- и многодневного срока во всем пространстве пригородной зоны. Днестровское водохранилище является объектом рекреации, - сохраняет аналогичный уровень рекреационной нагрузки за счет увеличения сроков индивидуальных или групповых рекреационно-туристических поездок в среднем до 7-10 дней. Существенно ухудшается экологическое состояние объектов рекреации. Важным спутником рекреационного потребления водных ресурсов является комфортность погоды соответствующего сезона.

Ключевые слова: водные ресурсы, реки, ставки, водохранилища, рекреация, город, экологические проблемы, комфортность погод, таласотерапия.

Summary:

Javkin V., Savranchuk L., Jasenchuk V. PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF WATER-RECREATIONAL RESOURCES OF CHERNOVITSKY AREA

Features of formation of a network of objects of a water recreation have direct signs of domination of two supervising factors: city presence - a source of consumers of recreational territories and recreational services; presence of especially attractive reservoirs with attractive conditions of thalassotherapy and high level of comfort of a climate. The city creates a powerful stream tourist's one- or term lasting many days in all space of a residential suburb. The Dnestrovsky water basin is object of a recreation, - keeps similar level of recreational loading at the expense of increase in term of individual or group rekreatsionno-tourist trips on the average till 7-10 days. The ecological condition of objects of a recreation essentially worsens. Comfort of weather of a corresponding season is the important companion of recreational consumption of water resources.

Key words: water resources, the rivers, lakes, water basin, recreation, city, environmental problems, comfort of weather, thalassotherapy.

Надійшла 17.03.2010р.

УДК 911.3

Тетяна БОЖУК

РЕКРЕАЦІЙНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: АНКЕТНЕ ОПИТУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ДЕНДРОПАРКУ "СОФІЇВКА")

У статті розглянуто питання сприйняття туристом об'єктів садово-паркового мистецтва. З цією метою розроблено бланк анкети і проведено соціологічне опитування. На підставі отриманих результатів виконано аналіз особливостей сприйняття окремих груп об'єктів на території дендропарку "Софіївка" відповідно до емоційного типу туристів.

Ключові слова: рекреаційне природокористування, концепція сталого розвитку території, об'єкти садово-паркового мистецтва, дендрологічні парки, емоційний тип туристів, рекреаційні послуги.

Постановка проблеми. Закономірно, що саме в час досягнення максимального піку розвитку науково-технічного прогресу (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) з'явилася і набула ваги концепція сталого розвитку, у тому числі і говоримо про потребу збалансованого використання довкілля.

Як не банально, але людина є невід'ємною частиною природи... Потреба перебування і спілкування з природою супроводжує людство упродовж всього його існування. Улюбленими місцями для відпочинку людей були сади і парки, гори і гаї, водні акваторії... Ці об'єкти та деякі інші як, наприклад, джерела із цілющою водою чи печери сприяють відновленню не лише фізичних сил людини, але і духовних, і душевно-емоційного стану загалом. Виконане нами дослідження власне присвячене питанню рекреаційного використання територій.

Модельною ділянкою обрано дендрологічний парк "Софіївка", що знаходиться в місті Умань Черкаської області і належить до шедеврів світового садово-паркового мистецтва кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст. При проведенні дослідження протягом двох років (2008 і 2009 рр.) застосовано метод опитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання зелених зон урбанізованих територій, а також ботанічних садів і дендрологічних парків систематично привертають увагу науковців, оскільки ці рекреаційні території повинні функціонувати як специфічні територіально-господарські утворення із відповідним організаційно-економічним механізмом їх регулювання та природоохоронним менеджментом. Власне аспекту рекреаційної оцінки територій присвячено роботи литовських вчених К. Ерінгіса і А. Будрюнаса [9], колективу науковців Донецького інституту туристичного бізнесу [6] та Інституту Регіональних досліджень НАНУ [7]; особливості садово-паркової анімації розглядає С.М. Килимистий [4], прикладні аспекти рекреації і відпочинку вивчали американські дослідники [10]; а також результати попередніх досліджень автора [1, 2]. При розробці питань анкет даного дослідження було використано працю "Естетика ландшафту" науковців Київського національного університету ім. Т. Шевченка М.Д. Гродзинського і О.В. Савицької [3].

Формулювання цілей статті. Мета цієї публікації полягає у тому, щоб привернути увагу до питання сприйняття і відчуття рекреантом довкілля, необхідності знань його рекреаційних потреб з метою визначення пропозицій щодо набору додаткових рекреаційних послуг, а також вивчення потенційних можливостей природних ресурсів і умов навколишнього середовища з метою їх гармонійного і збалансованого функціонування.

Для вирішення поставленої мети нами виконано такі завдання:

- проведено аналіз територіально-планувальної організації дендрологічного парку "Софіївка";
- розроблено бланк анкети;